

לרפואת דבורה בת תרצה שושנה

חלה - פרק רביעי

משנת רפאל - שפז

משנה ה

שתי עיסות של **שְׁנֵי קִבֵּין** - כל אחת קב קמת, **שְׁנִטְלָה חֲלָתוֹ שֶׁל זֶה בְּפָנָי עֲצָמוֹ וְשֶׁל זֶה בְּפָנָי עֲצָמוֹ**, ואחר כך **חֹזֵר וְעֲשָׂאן עֶסָה אַחַת, רַבִּי עֲקִיבָא פּוֹטֵר** מהפרשת חלה, שהולך לשיטתו (במשנה הקודמת) שבדיעבד אפשר להפריש חלה מקב, **וְחֻכְמֵי מַחֲיִבִין** שהולכים לשיטתם שהחלה שהפריש מכל קב אינה חלה, ורק עכשיו נתחייבה העיסה בחלה. **נִמְצָא** לרבי עקיבא **חֲמָרוֹ** - שיש דין חלה למי שמפריש מקב קמח **קָלוֹ** - שפוסר במשנתנו:

משנה ו

הרוצה להפריש חלה על עיסות דמאי (שנעשו מתבואה שנלקחה מעם הארץ) הטמאות, כיצד עושה? **נֹטֵל אָדָם בְּדֵי שִׁיעוֹר חֲלָה מְעֵסָה** אחרת טהורה **שֶׁלֹא הוֹרְמָה חֲלָתָהּ, לְעִשׂוֹתָהּ בְּטַהֲרָה**, בכדי **לְהִיּוֹת מְפָרִישׁ עָלֶיהָ** ממנה - מהעיסה הטהורה **וְהוֹלֵךְ חֲלָת דְּמָאֵי** - חלה על עיסות אחרות שילוש מן הדמאי הטמא **עַד שֶׁתִּסְרַח** אותה עיסה שהניח ולא תהיה ראויה לאכילת אדם, ואף על פי שעיסות הדמאי טמאות הן, מותר להפריש עליהן חלה מהעיסה הטהורה.

ולמה הקלו בה? מפני **שֶׁחֲלָת דְּמָאֵי** - חלה מעיסה של דמאי, **נִטְלָת מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא** -

שבדמאי הקלו לתרום מן הטהור על הטמא **וְשֶׁלֹא מִן הַמְּקַף** כגון כאן שמפריש חלה טהורה ממקום אחד על עיסת דמאי טמאה במקום אחר, וכן הקלו בדמאי להפריש מן הרע (העיסה שהולכת ומסרחת) על היפה:

דין מעשרות של אריס ישראלי לגוי בסוריא

משנה ז

יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ אָרִיסִין לְנִכְרִים בְּסוּרִיא - ארצות שכבש דוד, ואינן קדושות כקדושת ארץ ישראל, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַחֲיֵב פְּרוּתֵיהֶם בְּמַעֲשָׂרוֹת וּבְשִׁבְעֵית**

ר' עובדיה מברטנורא

ה ר"ע פּוֹטֵר. ואזדא לטעמיה דהדרא והויא חלה למפרע: נמצא חומרו קולו. חומרו של ר"ע דאמר לעיל בנוטל חלה מקב דהויא חלה וקדשה, גורם לו להקל ולפטור בשני קבים שנטלה חלתו של זה בפני עצמו ושל זה בפני עצמו: ו נוטל אדם כדי חלה וכו'. הרוצה ללוש כמה עיסות של דמאי טמא, יכול לקבוע חלתן מעיסה טהורה שלא הורמה חלתה, ושתהיה זאת העיסה הטהורה קבועה לחלה על כל עיסות שילוש מן הדמאי הטמא: עד שתסרח. עיסה זו, ולא תהיה ראויה למאכל אדם, שבדמאי הקילו לתרום מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף, והקילו נמי לתרום מן הרע על היפה. וחלת דמאי היינו הלוקח תבואה מעם הארץ ומאכילה לעניים ולאכסניא, כדתנן מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי. וחלה שמפרישים ממנה היא חלת דמאי: ז בסוריא. ארצות שכבש דוד, ואינה קדושה כקדושת א"י: רבי אליעזר

ר' עובדיה מברטנורא
 מהייב וכו'. קסבר עשו סוריא
 כא"י לענין מעשרות ושביעית:
 ורבן גמליאל פוטר. דסבר לא
 עשו סוריא כא"י, ואינו חייב
 במעשרות בסוריא אלא בזמן
 שהקרקע של ישראל ואין
 לנכרי חלק בו: ר"ג אומר שתי
 חלות בסוריא. כדרך
 שמפרישים שתי חלות בחוצה
 לארץ, האחת נשרפת מפני
 שהיא טמאה בטומאת ארץ
 העמים, והשנית תנתן לכהן כדי
 שלא תשתכח תורת חלה
 מישראל: ור' אליעזר אומר
 חלה אחת. ר' אליעזר לטעמיה
 דאמר עשו סוריא כארץ
 ישראל ואין עפרה מטמא
 כעפר ארץ העמים, הלכך חלה
 אחת ותו לא: אחזו קולו של
 רבן גמליאל. דפוטר סוריא
 ממעשרות ושביעית: וקולו של
 ר' אליעזר. דאומר בסוריא
 חלה אחת. ואנן קי"ל שהעושה
 כקולי דמר וכקולי דמר רשע,
 הלכך חזרו לעשות כרבן
 גמליאל בשתי דרכים, שאין
 סוריא כא"י לא לענין מעשרות
 ושביעית כשיש לנכרי חלק
 בקרקע, ולא לענין חלה. וכן
 הלכה: ח שלש ארצות.
 חלוקות בדין חלה: מא"י ועד
 כזיב. כלומר כל א"י עד כזיב,
 שהיא רצועה היוצאה מעכו
 לצד צפון, וכבשוה עולי בבל
 וקדשה קדושה שניה:
 מפרישים חלה אחת. וניתנת לכהן ואוכלה בטהרה:

שסובר שעשו את סוריא כארץ ישראל לענין
 מעשרות ושביעית, ורבן גמליאל פוטר שסובר
 שלא עשו את סוריא כארץ ישראל, ואינו חייב
 במעשרות בסוריא אלא בזמן שהקרקע שייכת
 לישראל ואין לנכרי חלק בה.

רבן גמליאל אומר: שתי חלות מפרישים
 בסוריא כדין חו"ל (לקמן משנה ח), אחת נשרפת
 משום טומאת ארץ העמים, והשנייה ניתנת לכהן,
 כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל. ורבי
 אליעזר אומר: יפריש חלה אחת - שהולך הוא
 לשיטתו, שדין סוריא כארץ ישראל ואין עפרה
 מטמא.

אחזו קולו של רבן גמליאל לפטור את האריסין
 של הגויים בסוריא ממעשרות ומשביעית וקולו של
 רבי אליעזר שלא להפריש אלא חלה אחת. אך
 לאחר זמן חזרו לנהוג כדברי רבן גמליאל
 בשתי דרכים דהיינו להפריש שתי חלות ולא
 להפריש כלל תרומות ומעשרות¹²:

דין חיוב החלה בארץ ישראל

משנה ח

רבן גמליאל אומר: ארץ ישראל נחלקת לשלש
 ארצות - אזורים לחלה ואלו הם:
 (1) מארץ ישראל שבדרום ועד כזיב היא רצועה
 היוצאה מעכו לצד צפון וכבשוה עולי בבל וקדשה
 קדושה שנייה, מפרישים חלה אחת וניתנת לכהן
 ואוכלה בטהרה.

ביאורים והרחבות

12. פירוש: משום שאנו פוסקים שהעושה כקולי דמר וכקולי דמר - רשע, (שאין לאחזו שתי
 קולות הסותרות זו את זו - עירובין ז ע"א), לכן חזרו לעשות כרבן גמליאל בשתי דרכים, שאין
 סוריא כארץ ישראל לא לענין מעשרות ושביעית כשיש לנכרי חלק בקרקע, ולענין חלה
 יפריש שתי חלות.

(2) **מְכוּזֵב וְעַד הַנְּהָר** - נהר "קסמיה" בצפון הארץ, **וְעַד אֲמֹנָה** - הר אמנה, הוא "הר ההר" הנזכר בגבולות הארץ (במדבר לד, ז). ואין מקומות אלה ארץ ישראל ממש, לפי שכבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל, וקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא, לכן מפרישים שם **שְׁתֵּי חֲלוֹת, אַחַת מֵהַחֲלוֹת לְאֹר** - לשריפה, משום טומאת ארץ העמים, ו**אַחַת נִיתַנְתָּ לְכַהֵן** לאכילה מתקנת חכמים¹³. **שֶׁל אֹר יֵשׁ לָהּ שְׁעוֹר** - אחד מארבעים ושמונה כדין חלה טמאה (לעיל ב, ז), כיון שארץ זו היתה קדושה בעבר, **וְשֶׁל כַּהֵן אֵין לָהּ שְׁעוֹר** כיון שהיא מתקנת חכמים, ויפריש אפילו משהו.

(3) **מִן הַנְּהָר וְעַד אֲמֹנָה וְלַפְּנִים** מהם, כלומר חוץ לארץ ממש, שלא נכבשה אף על ידי עולי מצרים, מפרישין **שְׁתֵּי חֲלוֹת** ושתיהן מדברי סופרים, **אַחַת לְאֹר** משום טומאת ארץ העמים ו**אַחַת לְכַהֵן** שלא תישכח תורת חלה שניתנת לכהן. **שֶׁל אֹר אֵין לָהּ שְׁעוֹר, וְשֶׁל כַּהֵן יֵשׁ לָהּ שְׁעוֹר** אחד מארבעים ושמונה, שהואיל ושתיהן מדרבנן, מוטב להרבות בחלה הנאכלת לכהן.

וְטָבוּל יוֹם - כהן שטבל מטומאתו ועדיין לא העריב שמשו **אוֹכְלָהּ** - מותר לו לאכול את חלת האור של חוץ לארץ, שהואיל והפרשתה מדברי סופרים הקילו

ר' עובדיה מברטנורא **מְכוּזֵב וְעַד הַנְּהָר**. לצד מזרח ומכוזב ועד אמנה לצד מערב. ואינה א"י ממש לפי שכבשוה עולי מצרים ולא כבשוה עולי בבל וקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא: מפרישין שתי חלות. הראשונה נשרפת לפי שהיא טמאה בטומאת ארץ העמים כיון שלא כבשוה עולי בבל. והשנייה נאכלת, לפי שאין טומאת החלה הראשונה מפורסמת שהרי אינה ארץ העמים גמורה. ואם לא היו מפרישין חלה שניה הנאכלת, יאמרו תרומה טהורה נשרפת, אבל כשמפרישין חלה שניה ונאכלת, הרואה נותן על לבו להבין טעם הדבר, או שואל לחכמים ואומרים לו: של אור יש לה שיעור. מפני שזאת הארץ היתה קדושה כבר, נראית חלתה כשל תורה, הלכך יפריש כשיעור שמפרישים מעיסה טמאה, א' מכ"ד או ממ"ח: **וְשֶׁל כַּהֵן אֵין לָהּ שְׁעוֹר**. לפי שהיא מדברי סופרים: מן הנהר ומן אמנה ולפנים. כלומר מתחלת הנהר ולפנים ממנה, וכן מתחלת אמנה ולפנים ממנו, חוצה

לארץ ממש, ומפרישין שתי חלות ושתיהן מדברי סופרים: אחת לאור. שהיא טמאה בטומאת ארץ העמים ממש: ואחת לכהן. כדי שלא תשתכח תורת חלה שנתנת לכהן: של אור אין לה שיעור. הואיל ושתיהן מדברי סופרים, מוטב להרבות באותה שנותנין לכהן שנאכלת ולא בנשרפת: וטבול יום אוכלה. לחלת האור של חו"ל. וטבול יום דקאמר הכא הוא כהן שטבל לקריו, שאין חלת האור של חו"ל אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו, אבל טמא בשאר טומאות מותר בה. הלכך בחו"ל היכא דאיכא כהן קטן שלא ראה קרי מימיו או כהן גדול בשנים שטבל לקריו, מפריש

ביאורים והרחבות

13. **טעם הדבר**, כיוון שארץ זו אינה ארץ העמים גמורה, ואין הכל יודעים שהיא טמאה בטומאת ארץ העמים, ואנו חוששים שמא יאמרו: ראינו חלה טהורה שנשרפת, לכן תיקנו חכמים שיהיו מפרישים חלה שנייה וניתנת לכהן, והרואה ישים ליבו להבין טעם הדבר, או שואל לחכמים ואומרים לו.

ר' עובדיה מברטנורא
 חלה אחת בלבד ונותנה לכהן.
 ואי ליכא כהן קטן או כהן
 שטבל לקרוי ואיכא כהן בעל
 קרי מפריש שתי חלות, אחת
 לאור ואין לה שיעור, ואחת
 לכהן ויש לה שיעור, אחד
 מארבעים ושמנה, כדין כל
 עיסה שנטמאה באונס,
 דטומאת ארץ העמים טומאת
 אונס היא, ואוכלה הכהן בקריו
 כדי שלא תשתכח תורת חלה
 מישראל: אינו צריך טבילה.
 ובעל קרי מותר בחלת חו"ל.
 ואין הלכה כרבי יוסי: ואסורה
 לזבים ולזבות. רבנן קאמרי לה,
 דאילו לר' יוסי שריא לזבים
 ולזבות כי היכי דשריא לבעל
 קרי: ונאכלת עם הזר על
 השלחן. דלא גזרינן העלאה
 אטו אכילה: ונתנת לכל כהן.
 בין לכהן חבר בין לכהן עם
 הארץ, כך פ' רמב"ם. ואין
 שיטת הגמרא מוכחת כן, אלא
 בין לכהן שאוכל חוליו בטהרה,
 בין לכהן שאינו אוכל חוליו
 בטהרה. אבל לעם הארץ אין
 נותנין שום מתנה ממתנות
 כהונה דכתיב (דה"ב לא) לתת
 מנת הכהנים וחלויים למען
 יחזקו בתורת ה', אין נותנין מנה

בה. **רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ טְבִילָה** - אפילו
 הוא טמא, אם אין טומאתו טומאה חמורה מותר לו
 לאכול חלת חוץ לארץ. **וְאֶסְרָה לְזָבִים וְלְזָבוֹת**
לְגִדּוֹת וְלִיּוֹלָדוֹת לפי שטומאתן חמורה, כיוון
 שהטומאה יוצאת מגופן. **וְנֹאכְלָת עִם הַזֶּר עַל**
הַשְּׁלַחַן ואין חוששין שמא הזר יאכלנה, **וְנִתְּנָת**
לְכָל כֹּהֵן גם לכהן שאינו אוכל חוליו בטהרה¹⁴:

מנין מתנות הכהונה

משנה ט

וְאֵלוֹ נִתְּנִין לְכָל כֹּהֵן - גם לכהן שאינו אוכל חוליו
 בטהרה: **הַחֲרָמִים** - נכסים שאדם מחרים לכהנים,
וְהַבְּכוֹרוֹת - בכור בהמה טהורה בעל מום, **וּפְדִיּוֹן**
הַבֵּן - חמשת שקלים, **וּפְדִיּוֹן פֶּטֶר חַמּוֹר** - פודהו
 בשה ונותנו לכהן, **(וְהַזְרֹעַ, וְהַלְחָיִים, וְהַקֶּבֶה** -
 השוחט בהמת חולין, נותן את החלקים הללו לכהן,
וְרֵאשִׁית הַגֵּז, וְשֶׁמֶן תְּרוּמָה שנטמאת שדינה
בְּשֶׂרְפָה, וְקִדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ - קרבנות הנאכלים
 לכהנים בעזרה, שכולם נזהרים שם לאכלם בטהרה,
וְהַבְּכוֹרִים המובאים למקדש וניתנים לכהני
 המשמר. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר בַּבְּכוֹרִים** ליתנם לכל
 כהן, שהואיל ואין עושים בהם עבודה, חושש שמא
 לא ייזהרו לאכלם בטהרה.

אלא לכהנים המחזיקים בתורת ה'. וכן הא דתנן לקמן אלו נתנין לכל כהן, לאו לכהן עם הארץ,
 אלא לכל כהן אע"פ שאינו אוכל חוליו בטהרה: **ט החרמים**. לכהנים כדכתיב (במדבר יח) כל חרם
 בישראל לך יהיה: **והבכורות**. אי תם הוא הרי זה קדשי מקדש ואי בעל מום הוא כתיב (דברים יב)
 הטמא והטהור יאכלנו: **ופדיון פטר חמור**. פודהו בשה ואין בו קדושה: **ראשית הגז**. דכתיב (שם
 יח) וראשית גז צאנך תתן לו: **ושמן שרפה**. שמן תרומה שנטמא: **וקדשי מקדש**. דלא אסרו לתת
 לכהן שאינו נזהר מטומאה אלא דבר שיש בו איסור טומאה בגבולין, כגון תרומה ותרומת מעשר
 וחלה אבל קדשי מקדש ובכורים שמביאין אותם לעזרה, לא חששו, דטהורי מטהר נפשיה: ר'
 יהודה אוסר בבכורים. דחייש דלמא לא מזדהר בהו, הואיל ואין עושין בהן עבודה. ואין הלכה